

Verantwoordelijke uitgever : Professor Louis Baeck,
Pro-dekaan van de Faculteit der Economische
en Toegepaste Economische Wetenschappen

De "Leuvense Economische Standpunten" worden opgevat als een vrije wetenschappelijke tribune waarin de stafleden van het Departement Economie en van haar onderzoekseenheid, het Centrum voor Economische Studiën, opiniërende studies en essays publiceren. De opzet bestaat erin om op bevattelijke wijze een reeks van inzichtsverhelderende en beleidsoriënterende economische standpunten te brengen. Onze beweglijke wereld heeft hieraan wel behoefte.

Dergelijke reeks zal uiteraard verschillende opinies en denkstromingen brengen.

Leuvense Economische Standpunten zullen alleen de visie van de auteur vertolken. Zij kunnen dus niet doorgaan als de visie van een instelling.

Adres voor bestellingen :
Centrum voor Economische Studiën
Van Evenstraat 2B
B — 3000 LEUVEN

Prijs per aflevering : 100 F.
Postcheque : 000-0544830-78

Telefoon : 016 / 28.31.02 — 28.31.11

K.U. Leuven
Centrum voor Economische Studiën
E. Van Evenstraat 2b - B-3000 LEUVEN
Tel. (016) 28.31.02 - 28.31.11
Fax (016) 28.33.61
BTW BE 419.052.173

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT TE LEUVEN

DEPARTEMENT ECONOMIE

LEUVENSE ECONOMISCHE STANDPUNTEN

1993/68

REGIONALISERING VAN DE SOCIALE ZEKERHEID

**Paul VAN ROMPUY m.m.v.
Valentijn BILSEN**

juni 1993

D/1993/2020/16

1. INLEIDING*

In deze bijdrage worden de lopende verichtingen van de Sociale Zekerheid per Gewest uitsplitst voor de periode 1975-1990. Deze retrospectieve oefening zet de vroegere ramingen van de geregionaliseerde Sociale Zekerheid verder die eindigden in 1985 (Van Rompuy en Bilsen, 1988).

De voorliggende ramingen verschillen van de voorgaande in het statistisch materiaal vermits nu wordt uitgegaan van de lopende verrichtingen van de Sociale Zekerheid volgens het zgn. Europese Systeem van Economische Rekeningen (ESER-systeem, N.I.S., 1993), daar waar voorheen de Nationale Rekeningen als uitgangspunt dienden. Op methodologisch vlak werd de lijn die in vorige publikaties werd aangehouden, in grote mate doorgetrokken en zo nodig, verfijnd (Bilsen en Van Rompuy, 1992 en 1993). Dit neemt niet weg dat de bekomen resultaten het karakter van **ramingen** vertonen op basis van macro-economische gegevens en verdeelsleutels, die door een micro-economische analyse, d.i. op het individuele vlak, kunnen worden bijgestuurd.

In deze bijdrage worden in de eerste plaats de resultaten van de regionale uitsplitsing voorgesteld op het vlak van de ontvangsten, van de uitgaven en van de saldi. Vervolgens wordt een poging tot interpretatie ondernomen. Deze dient uiteraard uitgediept te worden door een micro-economische studie in de aard van het lopende onderzoek "Sociale Zekerheid 2002" dat in opdracht van de Vlaamse Gemeenschap wordt uitgevoerd. Tenslotte worden enkele implicaties van de resultaten onderzocht, in het bijzonder m.b.t. de zgn. "inkomensparadox", het inkomensstabiliserend karakter van de Sociale Zekerheid en de Belgische economische en monetaire unie.

* De auteurs danken langs deze weg de personen en instellingen die bereidwillig het nodige statistische materiaal ter beschikking hebben gesteld.

2. DE GEREGIONALISEERDE LOPENDE ONTVANGSTEN, UITGAVEN EN SALDI VAN DE SOCIALE ZEKERHEID

2.1. De Geregionaliseerde Lopende Ontvangsten

Het hoofdbestanddeel van de lopende ontvangsten van de Sociale Zekerheid wordt gevormd door de bijdragen van werkgevers, werknemers en zelfstandigen en door de overdrachten van de overheid (subsidies). De bijdragen van werkgevers en werknemers werden over de Gewesten verdeeld overeenkomstig de regionale totale loonsom volgens het woonplaatscriterium. Hiertoe werd de loonsom, berekend volgens de vestigingsplaats van de ondernemingen, gecorrigeerd voor de pendelbewegingen op basis van de Volkstelling 1981. Voor de zelfstandigen werd benevens met het aantal uitkeringsgerechtigden per regio, ook rekening gehouden met de door hen gerealiseerde toegevoegde waarde. Voor de verdeling van de overheidssubsidie werd daarentegen uitgegaan van de regionale verdeling van de personenbelasting zodat het draagkrachtprincipe bij de betoelaging van de Sociale Zekerheid voorop staat.

Uit tabel 1 blijkt het vrij stabiel karakter over de beschouwde periode (1975-1990) van het aandeel van Wallonië, dit in tegenstelling tot het trendmatig dalend aandeel van het Brusselse Gewest. Ongetwijfeld speelt de inkringing van de fiskale basis van deze laatste regio onder invloed van de netto-uitwijking hier een rol. Het aandeel van Vlaanderen neemt tenslotte met ruim vier procentpunt toe, d.i. van 58,1 pct. tot 62,4 pct.

2.2. De Geregionaliseerde Lopende Uitgaven

De uitkeringen van de Sociale Zekerheid konden worden geregionaliseerd, hetzij op basis van de regionale verdeling van het aantal uitkeringsgerechtigden (werkloosheid) hetzij op grond van de effectieve uitkeringen van de verzekeringsinstellingen in een bepaalde maand.

Wat de totale uitkeringen betreft (tabel 2), stelt men een een quasi-stabiel patroon voor Brussel vast, een lichte daling voor Wallonië en een stijging met 2 procentpunt voor Vlaanderen. Deze globale tendenties zijn echter de resultante van uiteenlopende ontwikkelingen in de diverse takken van de Sociale Zekerheid.

Tabel 1 : De geregionaliseerde lopende ontvangsten van de Sociale Zekerheid

Jaar	Bedragen (in mia BF)			Aandeel (in pct.)		
	Vlaanderen	Wallonië	Brussel	Vlaanderen	Wallonië	Brussel
A. DE BIJDRAGEN (WERKNEMERS, WERKGEVERS, ZELFSTANDIGEN)						
1975	176,4	87,0	31,9	59,7	29,5	10,8
1980	273,5	132,8	40,0	61,3	29,7	9,0
1985	445,0	206,8	62,6	62,3	28,9	8,8
1990	600,9	269,0	82,3	63,1	28,3	8,6
B. OVERDRACHTEN VAN DE OVERHEID						
1975	65,8	36,1	19,0	54,4	29,9	15,7
1980	128,1	69,2	29,9	56,4	30,4	13,2
1985	177,2	92,8	35,4	58,0	30,4	11,6
1990	166,2	79,9	29,4	60,3	29,0	10,7
C. TOTALE LOPENDE ONTVANGSTEN						
1975	251,4	127,7	53,7	58,1	29,5	12,4
1980	416,9	209,5	73,7	59,6	29,9	10,5
1985	642,5	309,0	102,7	60,9	29,3	9,8
1990	785,9	357,5	116,2	62,4	28,4	9,2

Tabel 2 : De geregionaliseerde uitkeringen van de Sociale Zekerheid

Jaar	Bedragen (in mia BF)			Aandeel (in pct.)		
	Vlaanderen	Wallonië	Brussel	Vlaanderen	Wallonië	Brussel
A. PENSIOENEN						
1975	69,5	49,2	16,2	51,6	36,4	12,0
1980	121,5	82,4	26,8	52,7	35,7	11,6
1985	178,0	113,9	37,8	54,0	34,5	11,5
1990	223,5	135,8	43,6	55,5	33,7	10,8
B. ZIEKTE EN INVALIDITEIT						
1975	63,3	45,7	13,5	51,7	37,3	11,0
1980	108,1	76,6	22,0	52,3	37,0	10,7
1985	160,9	106,3	31,4	53,9	35,6	10,5
1990	219,7	137,7	39,3	55,4	34,7	9,9
C. KINDERBIJSLAGEN						
1975	38,0	21,5	6,1	57,9	32,8	9,3
1980	51,2	29,5	8,5	57,4	33,0	9,6
1985	59,2	34,4	11,4	56,4	32,7	10,9
1990	67,9	40,1	12,1	56,5	33,4	10,1
D. WERKLOOSHEID (INCL. BRUGPENSIOENEN EN LOOPBAANONDERBREKING)						
1975	18,2	12,7	3,5	53,1	36,8	10,1
1980	48,5	30,9	8,8	55,0	35,0	10,0
1985	87,8	59,5	17,3	53,3	36,1	10,6
1990	76,1	62,2	15,5	49,5	40,4	10,1
E. ARBEIDSONGEVALLEN, BEROEPSZIEKTEN, BESTAANSZEKERHEID EN GEWAARBORGD INKOMEN VAN BEJAARDEN						
1975	14,3	13,1	2,5	47,8	43,9	8,3
1980	22,6	19,2	3,4	50,0	42,4	7,6
1985	28,5	22,0	4,5	51,9	40,0	8,1
1990	36,0	27,8	5,9	51,6	39,9	8,5
F. TOTALE UITKERINGEN						
1975	203,4	142,2	41,7	52,5	36,7	10,8
1980	351,9	238,5	69,6	53,3	36,1	10,6
1985	514,4	336,1	102,4	54,0	35,3	10,7
1990	623,3	403,7	116,5	54,5	35,3	10,2

Tabel 3 : De geregionaliseerde totale lopende uitgaven van de Sociale Zekerheid

Jaar	Bedragen (in mia BF)			Aandeel (in pct.)		
	Vlaanderen	Wallonië	Brussel	Vlaanderen	Wallonië	Brussel
1975	216,6	150,0	45,4	52,6	36,4	11,0
1980	377,0	256,4	76,1	53,1	36,2	10,7
1985	552,3	361,3	112,6	53,8	35,2	11,0
1990	663,4	426,7	127,3	54,5	35,0	10,5

Met uitzondering van de uitkeringen voor werkloosheid (inclusief brugpensioenen en loopbaanonderbreking) en van de kinderbijslagen, stijgt het aandeel van Vlaanderen over de vijftienjarige periode met ongeveer 4 procentpunt, daar waar het aandeel van Wallonië in de overeenkomstige takken met nagenoeg 3 procentpunt terugloopt. Wat Brussel betreft, stelt men een daling met ongeveer 1 procentpunt vast in de takken "Pensioenen" en "Ziekte en Invaliditeit".

Men kan bijgevolg stellen dat de "winst" die Vlaanderen boekt op het vlak van de bijdragen, voor ruim 40 procent geneutraliseerd wordt door het "verlies" aan de zijde van de uitkeringen. Dit is echter niet het geval voor Brussel, dat bij een nagenoeg constant aandeel in de uitkeringen, terrein verliest in de bijdragen. Wat Wallonië betreft, compenseert de daling in het aandeel van de uitkeringen de achteruitgang op het vlak van de bijdragen.

Benevens de uitkeringen omvatten de lopende uitgaven ook posten zoals de overheidsconsumptie (wedden en lonen van de ambtenaren van de Sociale Zekerheid, overige werkingsuitgaven...). Deze laatste uitgavencategorie werd toegerekend op basis van het regionaal produkt bij gebrek aan een alternatieve zinvolle verdeelsleutel. Tenslotte dienden de intrestlasten op de schuld van de Sociale Zekerheid te worden geregionaliseerd. Deze werden evenredig verdeeld over de deficitaire regio's.

2.3. De Saldi van de Lopende Verrichtingen van de Sociale Zekerheid

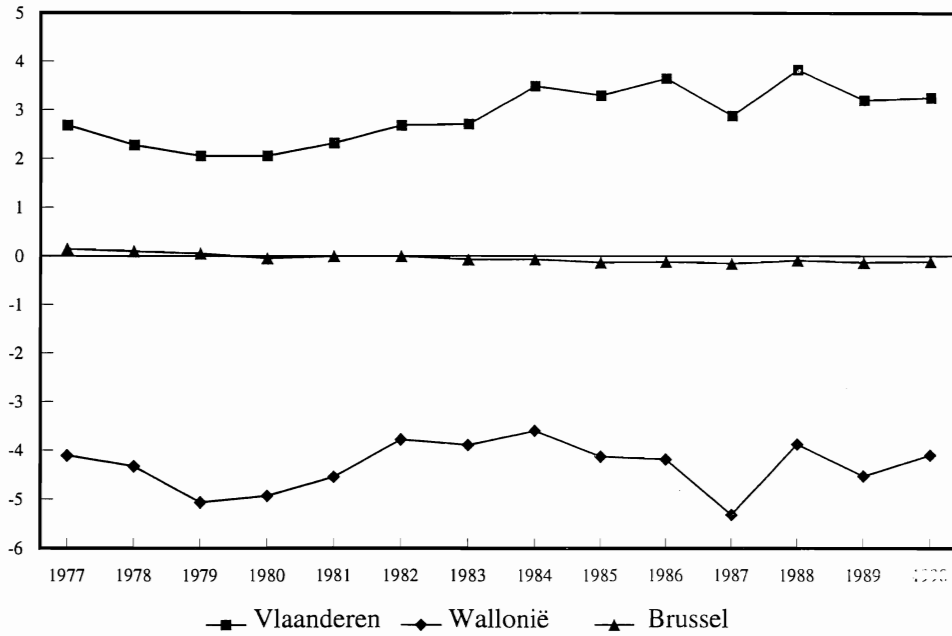
Uit de confrontatie van de ontvangsten (tabel 1) en van de uitgaven (tabel 3) resulteren de bruto besparingen per regio in de Sociale Zekerheid in tabel 4. De afwijkingen die tot 1985 worden vastgesteld in vergelijking met de voorheen gepubliceerde saldi tot en met 1985 (Van Rompuy en Bilsen, 1988) vloeien hoofdzakelijk voort uit de verschillen tussen de ESER-methodologie en de traditionele Nationale Rekeningen.

Over de periode 1975-1990 stijgt het surplus van Vlaanderen van 35 mia BF tot 122 mia BF. Het tekort van Wallonië loopt op van 22 mia BF tot 69 mia BF. Brussel vertoont aanvankelijk een overschot dat in de jaren tachtig omslaat in een tekort.

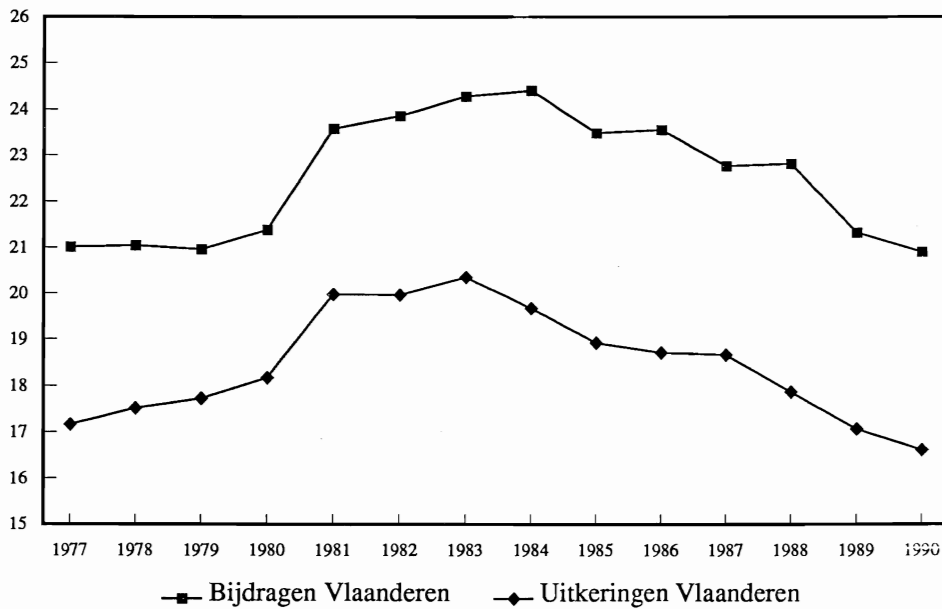
Tabel 4 : De geregionaliseerde bruto besparingen van de Sociale Zekerheid (lopende verrichtingen - in mia BF)

Jaar	Vlaanderen	Wallonië	Brussel	Rijk
1975	34,7	-22,3	8,0	20,4
1980	39,9	-47,0	-2,3	-9,4
1985	90,2	-52,3	-9,8	28,1
1990	122,5	-69,2	-11,1	42,2

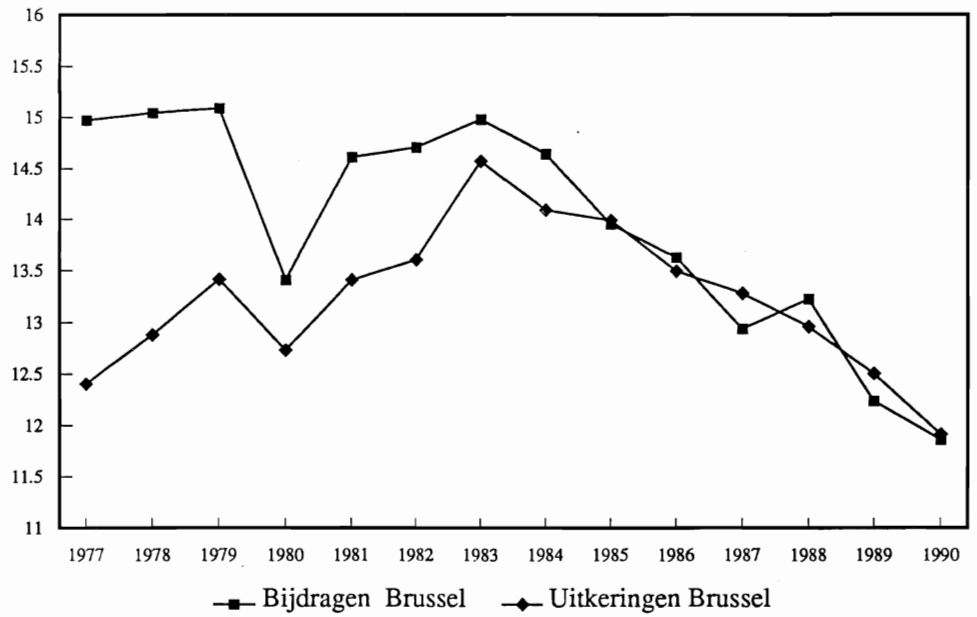
**Grafiek 1 : Regionale Saldi van de Sociale Zekerheid
(in pct. van het regionaal produkt)**

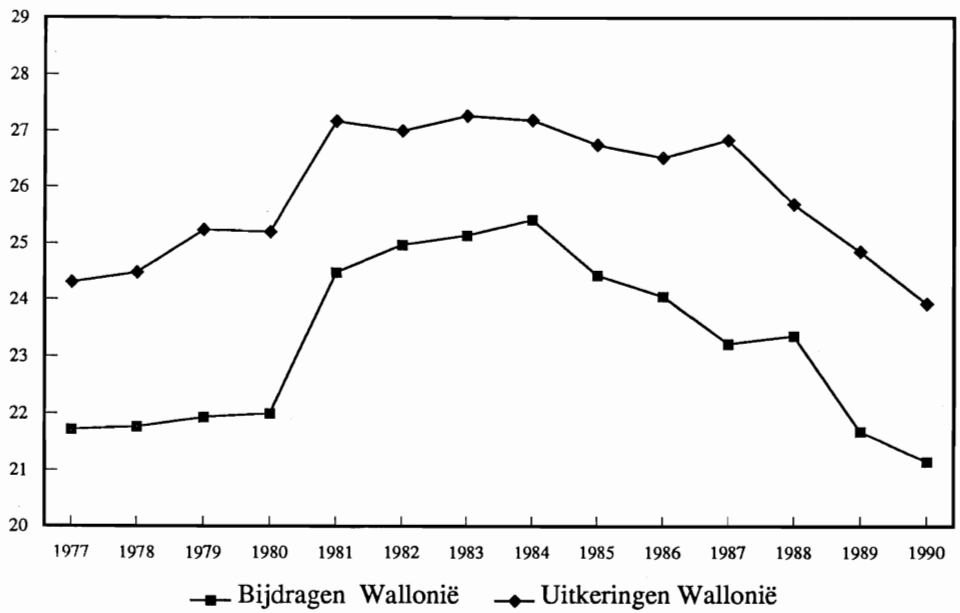
**Grafiek 2 : Bijdragen en uitkeringen Vlaanderen
(in pct. van het regionaal produkt)**

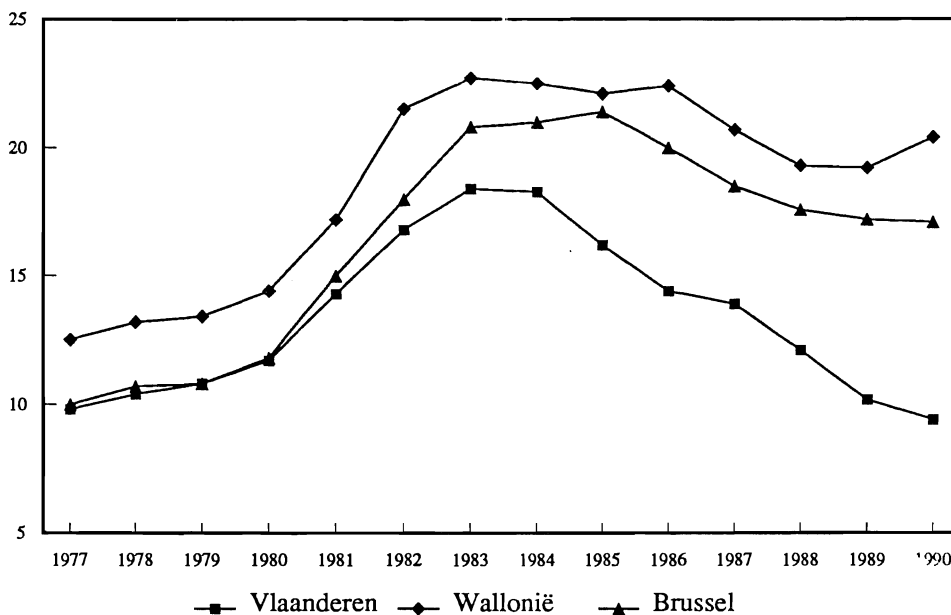
Grafiek 3 : Bijdragen en uitkeringen Brussel
(in pct. van het regionaal produkt)

Grafiek 4 : Bijdragen en uitkeringen Wallonië
(in pct. van het regionaal produkt)

Grafiek 5 : Regionale Werkloosheidsgraad
(volledig werklozen, in pct. van de uitkeringsgerechtigden)

Ten einde bovenstaande saldi uit te zuiveren voor de inflatie en voor de regionaal-economische groei, is het zinvoller de regionale saldi uit te drukken in pct. van het regionaal produkt (zie grafiek 1). Dit levert over de beschouwde vijftienjarige periode globaal beschouwd een vrij stabiel patroon op, waarbij het Vlaamse overschot na het opheffen van de bijdragenplafonds in het begin van de jaren tachtig, schommelt rond 3 procent van het regionaal produkt. Het tekort van Wallonië, beweegt zich in de buurt van 4 procent van zijn regionaal produkt, daar waar het Brusselse tekort naar het einde van de jaren tachtig toe nauwelijks 1 pct. van zijn regionaal produkt uitmaakt.

Volledigheidshalve werden ook de bijdragen en uitkeringen per Gewest uitgedrukt in pct. van het regionaal produkt (grafieken 2, 3 en 4).

3. ELEMENTEN VAN INTERPRETATIE

Zoals reeds hoger werd aangestipt, is een grondige micro-economische analyse vereist om een sluitende verklaring te geven van de evolutie op lange termijn van de geregionaliseerde Sociale Zekerheid. Bij ontstentenis van dergelijk onderzoek is het slechts mogelijk enkele elementen van verklaring aan te brengen.

In de eerste plaats is de vrij stabiele evolutie van de positieve en negatieve saldi in pct. van het regionaal produkt opmerkelijk tegen de achtergrond van de uiteenlopende regionaal-economische ontwikkeling. Zo bleef de werkloosheidsgraad in Wallonië, ondanks het conjunctureel herstel in de tweede helft van de jaren tachtig, op een hoog peil (ongeveer 20 pct. in 1990, zie grafiek 5). Blijkbaar wijst deze evolutie op de hardnekkige structurele werkloosheid in Wallonië, gekoppeld aan een zwakkere economische groei, daar waar Vlaanderen op het vlak van werkgelegenheid en lonen een forse verbetering optekende. Zo daalde de werkloosheidsgraad in Vlaanderen van een piekwaarde van 18,4 pct. in 1983 tot 9,4 pct.. De loonsom, die de basis vormt voor de sociale bijdragen, groeide in de jaren tachtig in nominale termen gemiddeld met 3,9 pct. per jaar in Vlaanderen tegenover 3 pct. in Wallonië. Ook in termen van het regionaal produkt evolueerde de loonsom gunstig in Vlaanderen, m.n. van 61,5 pct. in 1980 tot 63,4 pct. in 1990. daar waar deze in Wallonië daalde van 29,7 pct. tot 28 pct. over dezelfde periode.

Een verklaring voor het stabiel karakter van de saldi in pct. van het regionaal produkt in de twee, uit economisch oogpunt, belangrijkste Gewesten, dient bijgevolg gezocht te worden aan de uitgavenzijde, in het bijzonder in het stijgend aandeel van Vlaanderen in de takken "Pensioenen" en "Ziekte en Invaliditeit" en in het overeenstemmend dalend aandeel van Wallonië. Een mechanische trendmatige extrapolatie van de regionale aandelen in b.v. de tak "Ziekte en Invaliditeit", leidt tot de vaststelling dat het Vlaamse aandeel zou stijgen van 55,4 pct. in 1990 tot 57,4 pct. in het jaar 2000, daar waar het aandeel van Wallonië met nagenoeg 1 procentpunt zou afnemen over dezelfde periode (d.i. van 34,7 pct. in 1990 tot 33,3 pct. in 2000). Een gelijkaardige evolutie kan worden vastgesteld voor de pensioenuitgaven. De voortschrijdende vergrijzing van de Vlaamse bevolking evenals de inhaalbeweging van Vlaanderen op het vlak van het gemiddeld loon, spelen ongetwijfeld een niet te verwaarlozen rol in de verklaring van deze evolutie.

In de tweede plaats valt de omslag op van een positief naar een negatief saldo voor Brussel in het begin van de jaren tachtig. Deze is vnl. het gevolg van een achteruitgang van het Brusselse aandeel in de ontvangsten van de Sociale Zekerheid. De uitwijking van hogere inkomenscategorieën en de inwijking van meer bescheiden inkomentrekkers zijn elementen in de verklaring.

Als besluit kan worden gesteld dat de regionale convergentie van de aandelen in de demografisch gevoelige takken van de Sociale Zekerheid één van de meest opvallende bevindingen van dit retrospectief onderzoek is. Bovendien spelen ook economische structuurfactoren een belangrijke rol, zowel aan de zijde van de ontvangsten als voor sommige uitgavencategorieën (pensioenen, ziekte- en invaliditeit, werkloosheid en arbeidsongevallen). Aanvullend micro-economisch onderzoek in de lijn van de analyse van Schokkaert et. al. voor de medische consumptie (1992) kan enig licht brengen op de relatieve belangrijkheid van demografische, economische en andere factoren in de verklaring.

4. CONCLUSIES

Alhoewel fiscale en parafiscale transferten tussen de deelgebieden in een federaal bestel onvermijdelijk zijn en ook elders worden vastgesteld, heeft hun ondoorzichtig karakter en hun regionale polarisatie in België herhaaldelijk aanleiding gegeven tot communautaire spanningen. De transferten in de overige geledingen van de federale overheid, buiten de Sociale Zekerheid, werden door de Financieringswet van januari 1989 op termijn uitgeschakeld. Bovendien werd een intergewestelijk en doorzichtig solidariteitsmechnaisme ingebouwd op basis van regionale verschillen in de fiscale capaciteit per hoofd.

De vraag naar een regionale opdeling van de Sociale Zekerheid of van bepaalde takken, zoals deze van de ziekte- en invaliditeitsverzekering, werd in niet onbelangrijke mate gevoed door de omvang en de persistentie van de interregionale transferten in dit stelsel. Het noodzakelijke restrictieve budgettaire beleid heeft bovendien in het recente verleden deze probleemstelling aangescherpt.

Uit bovenstaand onderzoek is nochtans gebleken dat een aantal argumenten die door voorstanders van een regionale opdeling werden aangevoerd, in belangrijke mate worden afgezwakt, zonet hun grond verliezen. Bij wijze van besluit worden deze argumenten aangesneden.

4.1. Het persistent karakter van de transferten

Alhoewel de regionale saldi van de Sociale Zekerheid in pct. van het regionaal produkt over de beschouwde periode, op conjuncturele schommelingen na, een vrij stabiel patroon vertonen, is deze evolutie toe te schrijven aan tegengestelde bewegingen op het vlak van ontvangsten en uitgaven. Op het vlak van de uitgaven in de dominante takken van de pensioenen en van de ziekte- en invaliditeitsuitkeringen, tekent zich een opmerkelijke convergentie op termijn af in de richting van de regionale bevolkingsaandelen. Naarmate de vergrijzing in Vlaanderen voortschrijdt, groeien bijgevolg bij constant beleid de uitgaven per hoofd van de bevolking in deze takken naar deze in Wallonië en Brussel toe.

In het verleden werd de minder gunstige evolutie aan de uitgavenzijde van Vlaanderen ruim gecompenseerd door de groei van de ontvangsten dank zij de relatief sterkere ontwikkeling van de fiscale en parafiscale basis. Het is bijgevolg deze laatste factor, waarvan de toekomstige evolutie wordt bepaald door de ontwikkeling van werkgelegenheid en loonpeil in Vlaanderen t.o.v. Wallonie, die bepalend zal zijn voor het persistent karakter van het positieve Vlaamse saldo in de jaren negentig.

4.2. De Inkomensparadox

De resultaten van vroegere regionaliseringsoefeningen (Alen et. al., 1990), duiden op het bestaan van de zgn. "inkomensparadox". Deze hield in dat Vlaanderen, vertrekkend van een hoger bruto inkomen per hoofd van de bevolking in vergelijking tot Wallonië, na verrekening van de personenbelasting en van de netto-bijdragen tot de Sociale Zekerheid, een lager beschikbaar inkomen per hoofd overhield dan Wallonië.

De voorliggende resultaten, gekoppeld aan de beschikbare fiscale statistieken per Gewest van het Nationaal Instituut voor de Statistiek, tonen aan dat deze paradox sedert ongeveer 1989 en alleszins vanaf 1990, niet langer opgaat. Zo bedroeg het bruto inkomen per hoofd in 1990, berekend op basis van de geregionaliseerde loonsom, in Vlaanderen 564.000 BF per hoofd tegenover 496.000 BF in Wallonië. Na belastingen, bijdragen en uitkeringen van de Sociale Zekerheid, hield Vlaanderen 484.000 BF per hoofd over tegenover 479.000 BF per hoofd in Wallonië, waardoor de inkomensparadox door de recente evolutie wordt ontkracht. Vermoedelijk is de relatief sterke toename van het primair (vóór fiscaliteit en parafiscaliteit) bruto inkomen per hoofd in Vlaanderen in de tweede helft van de jaren tachtig hiervan de oorzaak.

4.3. Het "internaliseren" van de saldi van de Sociale Zekerheid

De positieve saldi van Vlaanderen hebben ertoe geleid dat sommige strekkingen deze via een splitsing van het geheel of van deeltakken van de Sociale Zekerheid budgettair willen "internaliseren" en voorbehouden aan de regio. Uiteraard wordt hierdoor de nationale solidariteit die onlosmakelijk in het stelsel ingebed is, verbroken. Vermits deze solidaire component bijdraagt tot de noodzakelijke sociale cohesie in een economische en monetaire unie (afk.: emu), komt het opgeven ervan neer op de afbouw van een belangrijke hoeksteen van de Belgische emu.

Een gelijkaardige redenering ligt trouwens, zij het in tegengestelde zin, aan de basis van de oprichting van een cohesiefonds op het niveau van de Europese Gemeenschap in het perspectief van de vorming van de Europese emu.

Alternatieve scenario's liggen open in de "internaliseringshypothese". Zij leiden echter allen tot de conclusie dat het internaliseren van de positieve en negatieve saldi van de Sociale Zekerheid geen louter "zero-sum game" is, waarbij de surplus-regio baat heeft ten koste van de deficitaire regio's.

Volgens één van deze scenario's zou het positieve saldo van Vlaanderen kunnen worden omgezet in een substantiële verlaging van de subsidies van deze regio aan het stelsel. Voor Wallonië doet zich het omgekeerde voor. De positieve effecten van deze operatie op de eigen schuld van de Vlaamse Gemeenschap en op haar budgettaire situatie in het

algemeen, zou uiteindelijk tot een hoger beschikbaar inkomen in deze regio leiden, hetgeen een gunstige invloed heeft op de Vlaamse economie. Voor Wallonië zou de hogere subsidie op termijn tot ofwel een drastische vermindering van de collectieve uitgaven ofwel tot een verhoging van de belastingen leiden, met negatieve gevolgen voor de regionale economie. Vermits Vlaanderen in Wallonië een afzetgebied voor zijn produkten vindt, leidt de lagere welvaart in de naburige regio onvermijdelijk tot ongunstige neveneffecten voor de surplus-regio.

In een alternatief scenario, wordt de betoelaging van de Sociale Zekerheid in de surplus-regio op hetzelfde peil gehouden als in het nationale stelsel, en worden b.v. de werkgeversbijdragen vermindert met het overschot. Dit betekent, op basis van de resultaten voor 1990, een daling van de werkgeversbijdragen in Vlaanderen met nagenoeg 10 procentpunt en een stijging van dezelfde bijdragen in Wallonië met ongeveer 12,5 procentpunt en in Brussel met nagenoeg 6,5 procentpunt. Als gevolg van de substantiële wijzigingen in de loonkost verbetert de Vlaamse concurrentiepositie aanzienlijk en verslechtert deze van Wallonië en van Brussel op een dramatische wijze. De gevolgen van de verschillende bijdragevoeten laten zich makkelijk raden: een toename van de werkgelegenheid en van de fiscale en parafiscale basis in Vlaanderen en een tegengestelde beweging in de overige regio's. De neveneffecten op de uitvoer naar deze regio's en op de pendelbewegingen van Vlaanderen naar Brussel komen in mindering van de initiële gunstige effecten. **Het is echter zeer de vraag of in dit hypothetisch scenario, na het uitschakelen van de solidaire component, ook de economische onderbouw van de Belgische emu niet wezenlijk in het gedrang komt.**

Voorgaande scenario's duiden aan dat, vooraleer men uit politieke hoek een gehele of gedeeltelijke splitsing van de communautair gevoelige takken van de Sociale Zekerheid aansnijdt, het zaak is de economische en sociale gevolgen ervan in de weegschaal dient te leggen. Vaak wordt lichtvoetig heen gestapt over de economische weerslag van regionaal verschillende bijdragevoeten.

In dit verband wordt regelmatig naar het Zwitserse voorbeeld verwezen, waar de ziekteverzekering op kantonale basis georganiseerd is. Men vergeet echter hierbij te vermelden dat Zwitserland geen verplichte ziekteverzekering kent, alhoewel nagenoeg de ganse bevolking bij een ziektefonds aangesloten is. Minimum-standaarden worden door de federale overheid opgelegd, die overigens de private ziekenfondsen betoelaagt. Ook in

Canada valt de ziekteverzekering in enge zin onder een federale normering, daar waar zij in de VS, met uitzondering van 5 deelstaten, tot het privaat initiatief behoort, met alle sociale gevolgen vandien.

4.4. Het inkomensstabiliserend karakter van de Sociale Zekerheid

Benevens het feit dat de Sociale Zekerheid herverdelende effecten beoogt, in de eerste plaats op individueel vlak, vervult het stelsel een belangrijke rol van inkomensstabilisatie bij ongunstige "schokken" in de economische omgeving. Door de teruglopende bijdragen bij een neergaande conjunctuur en door de hogere uitkeringen, vangt de overheid een deel van het inkomensrisico op.

Ten einde enig inzicht te verwerven in de mate waarin deze inkomensstabilisatie op regionaal vlak in het verleden werd gerealiseerd, werd uitgegaan van de relatieve inkomenspositie van de regio's t.o.v. het nationaal gemiddelde voor en na sociale bijdragen en uitkeringen. Overeenkomstig de methode die in de betreffende literatuur voor andere landen werd toegepast (Bayoumi en Masson, 1992), blijkt dat het inkomensstabiliserend effect van de Sociale Zekerheid voor Vlaanderen 17 pct. bedroeg, voor Wallonië 24 pct. en voor Brussel 26 pct. Indien ook de fiscaliteit via de personenbelasting in het beeld wordt betrokken, dan loopt het inkomensstabiliserend effect van de fiscaliteit en van de sociale bijdragen en uitkeringen op tot 30 pct. voor Vlaanderen én Wallonië en tot 35 pct. voor Brussel. Omwille van de progressiviteit van de personenbelasting en omwille van de vermoedelijk grotere initiële inkomensongelijkheid in Brussel, ligt het stabiliserend effect er hoger. Concreet betekenen deze resultaten dat b.v. door een daling van het inkomen (per hoofd) vóór uitkeringen en bijdragen van Vlaanderen met 100 BF, de Sociale Zekerheid 17 BF compenseert in netto-termen, zodat het netto-inkomen daalt met slechts 83 BF.

Vergelijkingen met andere landen kunnen slechts worden doorgevoerd voor het totale stabiliserende effect van de fiscaliteit en van de parafiscaliteit. Het regionaal stabiliserend effect ligt voor andere Europese landen in dezelfde ordegrrootte van nagenoeg 30 procent (Goodhart en Smith, 1992), met uitzondering van Frankrijk waar 37 pct. van het inkomensverlies door de nationale overheid wordt gecompenseerd. Ter vergelijking : in de VS, waar de Sociale Zekerheid in beduidend mindere mate uitgebouwd werd t.o.v. de

Europese landen, bedraagt het stabiliserend effect van de federale overheid slechts 24 procent.

Uit deze internationale vergelijking blijkt dat op het vlak van de inkomensstabilisatie, de Belgische Sociale Zekerheid gemiddeld een vergelijkbaar effect op regionaal vlak sorteert als in andere Europese landen. Hiermede wordt de kritiek ontkracht als zou het stelsel negatieve conjuncturele schokken overmatig compenseren in de deficitaire regio's.

Bovenstaande bedenkingen doen echter geen afbreuk aan de noodzaak tot het wegwerken van eventuele "niet-objectiveerbare" verschillen in uitkeringen en bijdragen. Dergelijk onderzoek dient echter een ruimere invalshoek te hebben dan het voorliggende en zou op een kleinere geografische en constitutionele omschrijving dan deze van de Gewesten, b.v. op arrondissementeel vlak, uitgevoerd dienen te worden. Bovendien blijft de aanbeveling geldig dat de selectiviteit en de efficiëntie van de Sociale Zekerheid, ongeacht de regionale dimensie, opgevoerd dienen te worden.

BIBLIOGRAFIE

ALEN, A. et.al., *Vlaanderen op een Kruispunt*, Lannoo, Universitaire Pers Leuven, 1990.

BAYOUMI, T. en MASSON, P.R., *Fiscal Flows in the United States and in Canada: Lessons for Monetary Union in Europe*, I.M.F., Washington, mimeo (1992).

BILSEN, V. en VAN ROMPUY, P., Methodologische Aspecten van de Regionalisering van de Overheidsinkomsten en -uitgaven, 1975-1985, I : Algemene Methodologie, *Public Economics Reseach Paper*, nr. 14, C.E.S., 1992.

_____, Methodologische Aspecten van de Regionalisering van de Overheidsinkomsten en -uitgaven, 1975-1985, II : De Niet-Regionale Overheid, mimeo, 1993.

GOODHART, C. en SMITH, S., *Stabilization*, (mimeo, 1992).

SCHOKKAERT, E., VAN DONGEN, H. en DHAENE, G., *Onderzoek naar de Verschillen in Medische Consumptie in België*, dl. I en II, C.E.S., 1991, 290 pp.

VAN ROMPUY, P. en BILSEN, V., Tien jaar financiële stromen tussen de Gewesten, *Leuvense Economische Standpunten*, nr. 45, 1988.

NOOT

Bij het ter perse gaan van dit standpunt werd er ons door de diensten van de R.V.A. attent op gemaakt dat het bedrag van de werkloosheidsvergoedingen voor 1990 volgens hun gegevens hoger lag (m.n. 125,089 mia BF) dan het in deze studie vermelde bedrag (m.n. 100,311 mia BF). Dit laatste bedrag is afkomstig van het Planbureau. Tot op heden kon geen afdoende verklaring worden gegeven voor het verschil in deze bedragen. Vermoedelijk wordt het verschil voor een deel verklaard door het verschillende uitgangspunt dat deze twee instellingen aannemen : enerzijds budgettaire gegevens (RVA) versus de ESER-optiek van de Nationale Rekeningen (Planbureau).

Indien men uitgaat van het door de RVA vooropgestelde bedrag, dan levert dit volgende resultaten op voor 1990 :

a. Werkloosheidsvergoedingen voor 1990

Vlaanderen	:	54,871 mia BF
Wallonië	:	55,293 mia BF
Brussel	:	14,925 mia BF

b. Totale uitgaven voor werkloosheid, brugpensioenen en loopbaanonderbreking (tabel 2,d) voor 1990

Vlaanderen	:	86,992 mia BF
Wallonië	:	73,186 mia BF
Brussel	:	18,453 mia BF

c. Totale uitkeringen (tabel 2,f) voor 1990

Vlaanderen	:	634,156 mia BF
Wallonië	:	414,639 mia BF
Brussel	:	119,472 mia BF

d. De geregionaliseerde totale lopende uitgaven voor 1990 (tabel 3)

Vlaanderen	:	674,285 mia BF
Wallonië	:	437,681 mia BF
Brussel	:	180,259 mia BF

e. *De geregionaliseerde bruto besparingen voor 1990 (tabel 4)*

Vlaanderen	:	111,610 mia BF
Wallonië	:	-80,200 mia BF
Brussel	:	-14,048 mia BF

De conclusies (p. 11 e.v.) blijven onverminderd behouden. Dit geldt eveneens voor de zgn. "inkomensparadox", die vanaf 1989 niet langer opgaat. Het beschikbaar inkomen per hoofd zou op basis van hogervermelde RVA-gegevens er in 1990 als volgt uitzien :

Vlaanderen	:	483.032 BF
Wallonië	:	480.266 BF
Brussel	:	490.459 BF

2 juli 1993

LEUVENSE ECONOMISCHE STANDPUNTEN

- 1976 — 1. Louis BAECK, De inflatoire groeimachine. (uitgeput)
2. Paul DE GRAUWE, Theo PEETERS, De recente inflatie : een structureel of een monetair probleem ? (uitgeput)
- 1977 — 3. Karel TAVERNIER, Krachtlijnen voor een Belgisch stabilisatiebeleid. (uitgeput)
4. Paul DE GRAUWE, Korporatisme en werkloosheid, (uitgeput)
5. Paul VAN ROMPUY, Enkele structurele aspecten van de crisis. (uitgeput)
6. Louis BAECK, Naar een nieuwe groeicyclus met een ander groeipatroon.
- 1978 — 7. Louis BAECK, Politiek verantwoordelijk handelen en socio-economisch optimum. (uitgeput)
8. Paul DE GRAUWE, Bureaukratische controle en het economisch systeem.
9. Paul VAN ROMPUY, Guido DE BRUYNE, De regionalisatie economisch bekeken. (uitgeput)
10. Louis BAECK, De nieuwe internationale economische orde en haar kritische tegenhangers. (uitgeput)
11. Theo PEETERS, Economisch federalisme : lessen uit het buitenland.
12. Dirk HEREMANS, Economische autonomie en economische unie, krachtlijnen voor een duurzame oplossing.
- 1979 — 13. Paul DE GRAUWE, Arbeidsduurvermindering en tewerkstelling.
14. Economisch Federalisme. (uitgeput)
Deel I : Financiële middelen en herverdeling, Paul VAN ROMPUY, Albert VERHEIRSTRAETEN, Regionale Hervreelings- en Financieringsstromen.
Theo PEETERS, Financiële middelenvoorziening voor gemeenschappen en gewesten.
15. Economisch Federalisme.
Deel II : Organisatie en bevoegdheden, Dirk HEREMANS, Verkaveling van bevoegdheden en economische unie.
Vic VAN ROMPUY, Economisch stelsel en verdeling van bevoegdheden.
- 1980 — 16. Guy CLEMER, Karel TAVERNIER : Tewerkstelling en inkomensmatiging in België : een onvermijdelijke keuze.
17. Louis BAECK, Lokomotief strategie : met stoom uit de Eurovalutamarkt. (uitgeput)
18. Michel DOMBRECHT, Theo PEETERS, Sanering van de overheidsfinanciën : gevaarlijk of onvermijdelijk ?
- 1981 — 19. Paul DE GRAUWE, Marcia DE WACHTER, Produktie, tewerkstelling en verdeling. Een neo-liberale benadering.
20. Louis BAECK, De jaren tachtig in perspectief. (uitgeput)
21. Paul VAN ROMPUY, Patrick VAN CAYSEELE, Raming van de geregionaliseerde lopende rekening van de overheid in 1979.

22. Paul DE GRAUWE, Loonkosten, energiekosten en kapitaalkosten. België gedurende 1970-1980. (uitgeput)
23. Frans SPINNEWYN, Een verzekeringstechnische benadering van de werkloosheidsverzekering.
- 1982 — 24. Louis BAECK, Herstelbeleid, vroeger en nu.
25. Paul DE GRAUWE, Marc JANSSENS, Aanbodeconomische effecten van de belastingdruk in België.
- 1983 — 26. Paul DE GRAUWE, Guy VERFAILLE, Linkse en rechtse gezondheidsindicatoren van de Belgische Economie.
27. Louis BAECK, Hoe de crisis ombuigen. (uitgeput)
28. Paul VAN ROMPUY, Maatschappelijke keuze en economische crisis.
29. Vic VAN ROMPUY, Erik SCHOKKAERT, Begrotingstekorten, Rentelasten en Openbare schulden in België. Een kijk op halflange termijn.
- 1984 — 30. Dirk HEREMANS, Hans GEEROMS, Marktsector en budgetsector in België. Grenzen aan het overheidsbeslag ?
31. Paul DE GRAUWE, Guy VERFAILLE, Zijn de rentelasten van de overheidsschuld ondraaglijk geworden ?
- 1985 — 32. Louis BAECK, De wonderbare wereld van de economische paradigma's. (uitgeput)
33. Paul VAN ROMPUY, Solidariteitsmechanismen in federale staten.
34. Louis BAECK, De V.S. en de E.G. : vergelijking op lange termijn.
35. Louis BAECK, Het economisch denken in het Spanje van de 16e en 17e eeuw.
36. Guido DE BRUYNE, Paul DE GRAUWE, Herverdeling van het werk en makro-economisch evenwicht.
37. Paul VAN ROMPUY, Arbeidsmarktflexibiliteit en werkloosheid.
- 1987 — 38. Paul DE GRAUWE, Anne FREMAULT, Micro- en macro-economische effectiviteit van de Belgische prijsreglementering.
39. Louis BAECK, Kentering in de westerse economie.
40. Johan MORTELMANS, Erik SCHOKKAERT, Lode BERLAGE, Robert VERTONGHEN, De economische wenselijkheid van een snelspoorverbinding door België.
41. Louis BAECK, De aandelenbeurzen, 1982-87 : het lustrum van de stier.
42. Lode BERLAGE, Dirk TERWEDUWE, Grondstoffenuitvoer van ontwikkelingslanden : machtsmiddel of struikelblok ?
- 1988 — 43. Louis BAECK, De westerse economie na de krach. (uitgeput)
44. Filip ABRAHAM, Nationale vakbonden, interprofessionele loonakkoorden en economische politiek.
45. Paul VAN ROMPUY, m.m.v. Valentijn BILSEN, 10 Jaar financiële stromen tussen de gewesten in België.
46. Dirk HEREMANS, Bevoegdheidsverdeling en economische autonomie. De staatshervorming in het licht van 1992.
47. Wim MOESEN, Dirk HEREMANS, Paul VAN ROMPUY, Mark EYSKENS, Bedenkingen bij de nieuwe financieringsvoorstellen voor gewesten en gemeenschappen.

48. Vic VAN ROMPUY, Overheidstekort, overheidsschuld en economische welvaart. Toepassing op België 1947-1988
- 1989 — 49. Lodewijk BERLAGE, België en de schulden van de Afrikaanse lage inkomenslanden.
50. Jacques DREZE, Schuld en coöperatie in de mondiale economie. (uitgeput)
51. Paul DE GRAUWE, Milieuvriendelijke groei : utopie of werkelijkheid ?
- 1990 — 52. Paul VAN ROMPUY, Europese ankerpunten voor het belgisch begrotingsbeleid.
53. Louis BAECK, De jaren '90 : een Europees decennium. (uitgeput)
54. Paul DE GRAUWE, Stef PROOST, Erik SCHOKKAERT, Denise VAN REGEMORTER, Het milieubeleid in Vlaanderen. Een economische visie.
55. Paul DE GRAUWE, Wim VANHAVERBEKE, Competitiviteit, oliecrisis en loonindexering.
56. Wim MOESEN, Begrotingen, beleid en beheer. Over de besparingsvoorstellen, wat ze zijn en wat ze niet zijn.
- 1991 — 57. D. HEREMANS, M. DE BROECK, Overheidsschuld en financiële markten in de branding.
58. Louis BAECK, Bruno VAN ROMPUY, Golfoorlog : geopolitiek, petroleum en islam. (uitgeput)
59. Paul DE GRAUWE, Koen STRAETMANS, Het programma-akkoord in de petroleumsector. Een ondoelmatig systeem van prijzencontrole.
60. Paul DE GRAUWE, Denkoefeningen over de regionalisering van de Belgische overheidsschuld.
- 1992 — 61. Paul DE GRAUWE, Over Franse kolonisatie en Belgische verankering.
62. Stef PROOST, Beleidsvoorstellen voor de broeikasproblematiek.
63. André DECOSTER, Stef PROOST, Erik SCHOKKAERT, Hervorming van indirecte belastingen : winnaars en verliezers.
64. Paul VAN ROMPUY, Kritische bedenkingen bij de regionalisering van de overheidsschuld.
65. Paul DE GRAUWE, Wat doet de nationale bank met ons geld ?
- 1993 — 66. Patrick VAN CAYSEELE, Waarom wij? Of de economische onderbouw van een verankeringsbeleid.
67. Paul DE GRAUWE, Bart VAN DER HERTEN, De legitimering van overheidsmonopolies in het spoorwegvervoer en in de telecommunicatie. Een historische analyse.